

**Metropolün Gölgesinde Büyüme: İstanbul'da Göç, Yoksulluk Ve Ergen
Psikososyal Sağlığı***Growing Up In The Shadow Of The Metropolis: Migration, Poverty, And Adolescent
Psychosocial Health In Istanbul*

Yazar / Author

Psikiyatri Uzmanı Nedim HAVLE

İstanbul Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi – İstanbul / Türkiye
Istanbul Physical Therapy and Rehabilitation Training and Research Hospital – Istanbul / Türkiyenedimhavle@yahoo.com<https://orcid.org/0000-0003-2841-8460>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Types	Araştırma / Research Article
Geliş Tarihi / Received	7 Haziran / June 2025
Kabul Tarihi / Accepted	7 Temmuz / July 2025
Yayın Tarihi / Published	31 Aralık / December 2025
Yayın Sezonu / Pub Date Season	Aralık / December 2025
Sayı / Issue	27
Sayfa / Pages	1–11

Atıf / Cite as

Havle, Nedim. “Metropolün Gölgesinde Büyüme: İstanbul'da Göç, Yoksulluk Ve Ergen Psikososyal Sağlığı”. Çekmece Sosyal Bilimler Dergisi 27 (Aralık 2025), 1–11.

<https://doi.org/10.55483/cekmece.1715740>

Yayıncı / Published by

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi / İstanbul Sabahattin Zaim University

Telif Hakkı / Copyright

Dergide yayımlanan makalelerin telif hakkı yazarlara, ticari kullanım hakkı ise dergimize aittir. Çalışmalar CC-BY-NC-ND lisansı altında açık erişim olarak yayımlanır. *The copyright of the articles published in the journal belongs to the author(s), while the commercial usage rights belong to our journal. The works are published as open access under a CC-BY-NC-ND license.*

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. *This study is of a nature that does not require ethics committee approval, and the data utilized were derived from literature review and previously published sources*

Yapay Zeka Kullanımı / Use of Artificial Intelligence

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. *No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. The entire content was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.*

METROPOLÜN GÖLGESİNDE BÜYÜMEK: İSTANBUL'DA GÖÇ, YOKSULLUK VE ERGEN PSİKOSOSYAL SAĞLIĞI

ÖZ

Bu kesitsel çalışmanın amacı, İstanbul'daki lise öğrencilerinde iç göç ve yoksulluğun çocukluk çağı travmaları ve yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Farklı sosyoekonomik düzeylere sahip iki ilçeden (Bağcılar ve Bakırköy) toplam 485 öğrenci katıldı. Veriler Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu kullanılarak toplandı. Bulgular, göç, yoksulluk ve dezavantajlı ilçede yaşama arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösterdi. Göçmen ergenler anlamlı derecede yüksek Duygusal İhmal puanları bildirirken, yoksulluk grubunda hem Duygusal İhmal hem de Fiziksel Kötüye Kullanım puanları daha yüksekti. Her iki dezavantajlı grubun da, özellikle psikolojik ve çevresel alanlarda daha düşük yaşam kalitesi bildirdiği saptandı. Çalışma, göç ve yoksulluğun ergenlerin psikososyal sağlığı için önemli yapısal risk faktörleri olduğu sonucuna varmaktadır. Bu faktörler travma riskini artırarak yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bulgular, bu sorunların bireysel patolojiden ziyade, sosyal adaletsizlikten kaynaklanan bir halk sağlığı meselesi olduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ergen psikososyal sağlığı, Çocukluk çağı travması, İç göç, Yoksulluk, Yaşam kalitesi

GROWING UP IN THE SHADOW OF THE METROPOLIS: MIGRATION, POVERTY, AND ADOLESCENT PSYCHOSOCIAL HEALTH IN ISTANBUL

ABSTRACT

The cross-sectional study investigated the impact of internal migration and poverty on childhood traumas and quality of life among 485 high school students in Istanbul, recruited from two districts (Bağcılar and Bakırköy) with different socioeconomic levels. Data were collected using the Childhood Trauma Questionnaire and the World Health Organization Quality of Life-BREF. Findings revealed a strong association between migration, poverty, and residing in a disadvantaged district. Migrant adolescents reported significantly higher Emotional Neglect scores, while the poverty group scored higher on both Emotional Neglect and Physical Abuse. Both disadvantaged groups reported lower overall quality of life, particularly in the psychological and environmental domains. The study concludes that migration and poverty are critical structural risk factors for adolescent psychosocial health, increasing trauma risk and negatively affecting life quality. These issues are highlighted as a public health concern stemming from social injustice, rather than individual pathology.

Keywords: Adolescent psychosocial health, Childhood trauma, Internal migration, Poverty, Quality of life

1. Giriş

Ergenlik dönemi, bireyin yaşam boyu sürecek psikososyal refahının temellerinin atıldığı kritik bir gelişimsel evre olarak kabul edilmektedir. Bu hassas süreçte, özellikle aile ortamında yaşanan istismar ve ihmal gibi örselleyici deneyimler, yetişkinlikteki ruh sağlığı üzerinde kalıcı ve olumsuz etkiler bırakma riski taşımaktadır. Ergenin gelişimini ve yaşam kalitesini şekillendiren temel bağlamsal faktörler arasında ise içinde büyüdüğü sosyoekonomik ve çevresel koşullar yer almaktadır. Nitekim alanyazın, yoksulluk, düşük ebeveyn eğitimi ve dezavantajlı yaşam çevrelerinin çocukluk çağı örselenmeleri için önemli risk faktörleri olduğunu ortaya koymaktadır (Sethi vd., 2013).

Bu evrensel bulgular, Türkiye'nin kendine özgü toplumsal dinamikleriyle daha da karmaşık bir hal almaktadır. Özellikle 1990'lı yıllarda ülkenin doğu ve güneydoğusundan batıdaki metropollere doğru, terör ve şiddet olayları nedeniyle yaşanan zorunlu iç göç dalgası, yalnızca bir yer değiştirme değil, aynı zamanda kitlesel bir travma deneyimi olarak da kavramsallaştırılmalıdır. Bu süreçte göç eden aileler, sadece ekonomik yoksullukla değil, aynı zamanda çatışma ortamının yol açtığı derin psikolojik yaralarla da mücadele etmek zorunda kalmıştır (Tümtaş & Ergun, 2014). Göç ettikleri kentlerde ise bu aileler, genellikle kentin çeperlerinde, sosyal ve fiziksel altyapıdan yoksun bölgelerde yoğunlaşarak yeni bir sosyal dışlanma döngüsüyle karşı karşıya kalmışlardır. Işık ve Pınarcıoğlu'nun (2001) kavramsallaştırmasıyla bu durum, kırsalda yaşanan yoksulluğun kente yeni ve daha çetin formlarda yeniden üretildiği bir tür "nöbetleşe yoksulluk" yaratmıştır. ODTÜ'nün (Ersoy & Şengül, 2001) Diyarbakır örneğinde gösterdiği gibi, kente göç ve yoksulluk arasındaki bu simbiyotik ilişki, göçmen ailelerin çocukları için riskleri katmerli hale getiren temel bir zemin oluşturmaktadır.

Travmatik göç geçmişi ve bununla iç içe geçmiş kronik kent yoksulluğu bağlamında, güncel literatür hem göç deneyiminin (örn. kültürel uyum, sosyal dışlanma) hem de yoksulluğun (örn. maddi yoksunluk, sınırlı fırsatlar) ergenlerin öznel yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini teyit etmektedir (Demir & Yersel, 2024; Muritala & Ajibola, 2024; Özpolat & Aktuna, 2023). Ancak bu yakın ilişki, alanyazında önemli bir konseptsel ayrımı gölgede bırakmaktadır: Göç, kökenindeki travmatik deneyimler ve kendine has adaptasyon stresörleri ile yoksulluktan bağımsız, özgül bir risk faktörü müdür, yoksa temel olarak "nöbetleşe yoksulluk" döngüsünü işleterek mevcut ekonomik zorlukların etkisini artıran aracı bir mekanizma mıdır? Sarı'nın (2011) da daha önce işaret ettiği bu boşluk, söz konusu iki faktörün görece ağırlığını ve etkileşim biçimini anlamayı zorlaştırmaktadır.

Bu alanyazındaki boşluktan hareketle, mevcut çalışmanın temel amacı, göç ve yoksulluğun, ergenlerin çocukluk çağı örselenme deneyimleri ve yaşam kalitesi algıları üzerindeki kesişimsel etkilerini bütüncül bir yaklaşımla incelemektir. Bu etkileşimin daha net anlaşılması, risk altındaki gençlere yönelik daha etkili koruyucu ve önleyici stratejiler geliştirmek için hayati önem taşımaktadır. Araştırma, İstanbul metropolünde, sosyoekonomik açıdan farklılaşan iki ilçedeki lise öğrencileri örneklemini üzerinden bu karmaşık ilişkileri analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede, çalışma aşağıdaki temel sorulara yanıt arayacaktır:

1-Göç deneyimi ve yoksulluk durumu, ergenlerin maruz kaldığı travma türlerini (duygusal ihmal, fiziksel istismar) ve yaşam kalitesi algısının alt boyutlarını (çevre, ruhsal sağlık) anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

2-Düşük ebeveyn eğitim seviyesi, hane halkı büyüklüğü ve düşük gelir gibi sosyoekonomik göstergeler ile örselenme riski arasında ne tür bir ilişki bulunmaktadır?

Araştırmanın temel hipotezi, hem göçün hem de yoksulluğun, gerek tek başlarına gerekse bir araya geldiklerinde, ergenlerin maruz kaldığı örselenme riskini artırdığı ve yaşam kalitesi algısını düşürdüğü yönündedir.

2.Yöntem

2.1. Araştırma Deseni ve Katılımcılar

Bu çalışma, kesitsel ve korelasyonel bir araştırma deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, İstanbul ilinde öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır.

Örnekleme, İstanbul'un sosyoekonomik yapısını temsil edebilecek iki farklı profildeki ilçeden seçilmiştir: görece yüksek sosyoekonomik düzeyi (YSED) temsil eden Bakırköy ve daha düşük sosyoekonomik düzeyi (DSED) temsil eden Bağcılar. Bu ilçelerden, Ataköy Lisesi (Bakırköy) ve Bağcılar Lisesi (Bağcılar) küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 485 öğrenci nihai örnekleme oluşturmuştur.

2.2. Veri Toplama Süreci ve Etik Kurallar

Araştırma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür. Veri toplama sürecine başlamadan önce, ilgili İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nden gerekli kurumsal izinler alınmıştır. İzinlerin ardından, okul yönetimleriyle iş birliği içinde öğrencilere araştırmanın amacı, içeriği ve gönüllülük esası hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Katılımcılara, verdikleri bilgilerin tamamen anonim tutulacağı ve istedikleri zaman çalışmadan çekilme hakkına sahip oldukları güvencesi verilmiştir. Onam veren öğrencilere, anket bataryası sınıf ortamında, araştırmacı gözetiminde uygulanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form ile katılımcıların yaş ve cinsiyet gibi demografik özellikleri; ebeveyn eğitim/meslek durumu, kardeş sayısı, aile geliri gibi sosyoekonomik bilgileri ve göç geçmişi (doğum yeri, göç yaşı) toplanmıştır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire- CTQ). Bernstein ve ark. (1994) tarafından geliştirilen ve çocukluk/ergenlik dönemindeki örselenme yaşantılarını geriye dönük olarak değerlendiren 53 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek; Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal İhmal ve Fiziksel İhmal olmak üzere beş travma alt boyutunu ve ek olarak bir Minimizasyon/İnkâr alt ölçeğini içerir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Şar ve ark. (2004) ile Öztürk ve Şar (2008) tarafından yapılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu (WHOQOL-BREF). Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen ve bireyin öznel yaşam kalitesini değerlendiren 26 maddelik bu ölçek, Bedensel Alan, Ruhsal Alan, Sosyal İlişkiler ve Çevre olmak üzere dört ana alanı ölçmektedir. Ölçeğin Türkiye için standardizasyonu Eser ve ark. (1999) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada kullanılan formda, orijinal dört alana ek olarak Türk toplumuna özgü bir "Sosyal Baskı" boyutu da yer almaktadır.

2.4. İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizi, SPSS kullanılarak yapılmıştır. Değişkenlerin dağılımını incelemek amacıyla tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, frekans, yüzde) hesaplanmıştır. Gruplar arası nicel değişken karşılaştırmalarında, iki bağımsız grup için Student's t-testi, ikiden fazla grup için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler ise Pearson Ki-kare (χ^2) testi ile incelenmiştir. Parametrik testlerin (t-test, ANOVA) uygulanmasından önce normallik ve varyansların homojenliği gibi öncül varsayımların karşılandığı kontrol edilmiştir. Değişkenler arasındaki doğrusal ilişkilerin yönünü ve gücünü belirlemek amacıyla Pearson veya Spearman korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Araştırmaya katılan 485 lise öğrencisinin yaş ortalaması 16.7 (SS = 0.8) olup, örneklemin yarısından biraz fazlasını erkek öğrenciler (%51,3) oluşturmaktaydı. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeyinin ağırlıklı olarak ilkökul mezuniyeti olduğu ve annelerin büyük bir bölümünün (%80) birincil rolünün ev hanımlığı olduğu saptanmıştır. Ailelerin ortalama hane halkı büyüklüğü 4.8 kişi olarak bulunmuş, katılımcıların %8'i ise okul dışında gelir getirici bir işte çalıştığını belirtmiştir. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin detaylı dağılım Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri (N = 485)

Değişken	Kategori / İstatistik	n (%) veya Ort. (SS)
Katılımcı Bilgileri		
Yaş (Yıl)	Ortalama (Standart Sapma)	16.7 (0.8)
Cinsiyet	Erkek- Kadın	249 (51.3)- 236 (48.7)
İkamet Edilen İlçe	Bakırköy- Bağcılar	246 (50.7)- 239 (49.3)
Okul Dışı Çalışma Durumu	Çalışıyor	28 (8.0)
Ebeveyn Bilgileri		
Anne Eğitim Durumu	İlkokul – Üniversite	178 (36.7)- 35 (7.2)
Baba Eğitim Durumu	İlkokul – Üniversite	146 (30.1)- 89 (18.4)
Anne İstihdam Durumu	Ev Hanımı	388 (80.0)
Baba İstihdam Durumu	İşsiz- Geçici İşlerde- Sürekli Çalışan	28 (5.8)- 22 (4.6)- 435 (89.6)
Aile Yapısı		
Kardeş Sayısı	Ortalama (Standart Sapma)	3.1 (1.9)
	Minimum- Maksimum	1- 18
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	Ortalama (Standart Sapma)	4.8 (1.6)
	Minimum- Maksimum	1- 14

3.2. Göç ve Yoksulluk Durumuna İlişkin Karşılaştırmalı Bulgular

Araştırmanın ana bağımsız değişkenleri olan göç ve yoksulluk durumlarına göre yapılan karşılaştırmalı analizlerin sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Örneklemin %35,1'inin (n=170) İstanbul'a göç etmiş olduğu saptanmıştır. Göç durumu ile yaşanan ilçe arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .001$); göç edenlerin Bağcılar'da yaşama oranı (%44,4) göç etmeyenlere (%16,5) kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca, göç eden ailelerde hem anne hem de baba eğitim düzeyinin daha düşük olduğu ve ailenin gelir düzeyinin daha düşük, gelir-gider dengesi algısının ise daha olumsuz olduğu görülmüştür (tüm karşılaştırmalar için $p < .05$).

Yoksulluk durumu incelendiğinde, katılımcıların %68,2'sinin (n=331) 2009 yılı koşullarına göre yoksulluk sınırı altında bir gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Yoksulluk, yaşanan ilçe ile güçlü bir ilişki sergilemektedir; Bağcılar'da yaşayan öğrencilerin %88,7'si yoksul kategorisindeyken, bu oran Bakırköy'de %48,4'tür ($p < .001$).

Tablo 2. Seçilmiş Değişkenlerin Göç ve Yoksulluk Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup 1	Grup 2	İstatistiksel Sonuç
A. Göç Durumuna Göre Karşılaştırmalar	Göç Eden (n=170)	Göç Etmeyen (n=315)	(p değeri)
Bağcılar'da Yaşama Oranı (%)	44.4	16.5	<.001
Anne Eğitim Düzeyi (İlkokul ve altı, %)	41.8	22.2	<.001
Baba Eğitim Düzeyi (İlkokul ve altı, %)	47.1	24.1	<.001
Aile Geliri (Düşük Gelir Dilimleri, %)	77.2	62.2	.03
Algılanan Gelir (Giderden az, %)	46.5	16.9	.02
B. Yoksulluk Durumuna Göre Karşılaştırmalar	Yoksul (n=331)	Yoksul Olmayan (n=154)	(p değeri)
Bağcılar'da Yaşama Oranı (%)	64.0	17.5	<.001

3.3. Yaşam Kalitesi ile İlişki

Araştırmaya katılan bireylerin göç durumu (göç etmiş/göç etmemiş) ve yoksulluk düzeylerine (yoksul/yoksul olmayan) göre yaşam kalitesi alt alanlarına verdikleri yanıtların istatistiksel analiz sonuçları sunulmaktadır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.3.1. Ruhsal Alan Bulguları

Ruhsal alana ilişkin değerlendirmelerde, katılımcıların genel yaşam kalitesi algıları, yaşamdan keyif alma düzeyleri ve bedensel görünüşlerini kabullenme durumlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Yaşam Kalitesi Algısı: Katılımcıların genel yaşam kalitesi algıları, hem göç durumuna göre ($p=0.02$) hem de yoksulluk durumuna göre ($p < 0.001$) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Göç etmemiş grubun ve yoksul olmayan grubun, yaşam kalitelerini daha olumlu değerlendirme eğiliminde olduğu görülmüştür.

Yaşamdan Keyif Alma: "Yaşamaktan ne kadar keyif alırsınız?" sorusuna verilen yanıtlar, göç etmiş ve etmemiş gruplar arasında ($p=0.03$) ve yoksul olan ve olmayan gruplar arasında ($p=0.008$) anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Bedensel Görünüşü Kabullenme: Bedensel görünüşü kabullenme düzeyinde de hem göç ($p=0.04$) hem de yoksulluk ($p=0.008$) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

Buna karşın, sağlık durumundan hoşnutluk ($p > 0.05$), yaşamı anlamlı bulma ($p > 0.05$), dikkati toplama başarısı ($p > 0.05$), kendinden hoşnutluk ($p > 0.05$) ve olumsuz duygulara kapılma sıklığı ($p > 0.05$) gibi ruhsal alanın diğer göstergelerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

3.3.2. Bağımsızlık Düzeyi Alanı Bulguları

Bağımsızlık düzeyine ilişkin sorularda, bedensel hareketlilik ve günlük uğraşları yürütebilme becerisi açısından gruplar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Bedensel Hareketlilik Becerisi: Göç etmiş grup ile göç etmemiş grup ($p=0.01$) ve yoksul olanlarla olmayanlar ($p=0.03$) arasında bedensel hareketlilik becerisi algısı açısından anlamlı farklar mevcuttur.

Günlük Uğraşları Yürütebilme Becerisinden Hoşnutluk: Benzer şekilde, günlük uğraşları yürütebilme becerisinden duyulan memnuniyet de hem göç statüsüne ($p=0.03$) hem de yoksulluk düzeyine ($p=0.01$) göre anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Diğer yandan, günlük uğraşlar için tedaviye ihtiyaç duyma ($p>0.05$) ve iş görme kapasitesinden hoşnutluk ($p>0.05$) konularında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.

3.3.3. Sosyal Alan Bulguları

Sosyal ilişkiler alanında, yalnızca cinsel yaşamdan hoşnutluk konusunda yoksulluk durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Cinsel Yaşamdan Hoşnutluk: "Cinsel yaşamınızdan ne kadar hoşnutsunuz?" sorusuna verilen yanıtlarda, göç etmiş ve etmemiş gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p=0.6$), yoksul ve yoksul olmayan gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.001$). Yoksul olmayan grubun cinsel yaşamından daha hoşnut olduğu görülmektedir.

Aile dışı kişilerle ilişkilerden ($p>0.05$) ve arkadaş desteğinden ($p>0.05$) hoşnutluk düzeylerinde ise her iki grup (göç ve yoksulluk) arasında da anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

3.3.4. Bedensel Alan Bulguları

Bedensel sağlık alanında, katılımcıların günlük yaşam için yeterli güce sahip olma durumlarında gruplar arasında belirgin farklar ortaya çıkmıştır.

Yeterli Güce Sahip Olma: "Günlük yaşamı sürdürmek için yeterli gücünüz var mı?" sorusuna verilen yanıtlarda, hem göç etmiş ve etmemiş gruplar ($p=0.002$) hem de yoksul ve yoksul olmayan gruplar ($p<0.001$) arasında istatistiksel olarak oldukça anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna karşılık, ağrıların günlük yaşamı engelleme düzeyi ($p>0.05$) ve uykudan hoşnutluk ($p>0.05$) konularında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3.3.5. Çevre Alanı Bulguları

Yaşam kalitesinin çevre boyutunda incelenen neredeyse tüm sorularda gruplar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Fiziksel Çevrenin Sağlığı: Fiziksel çevrenin ne ölçüde sağlıklı olduğu sorusunda, göç grupları arasında anlamlı bir fark yokken ($p=0.1$), yoksulluk grupları arasındaki fark istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlıdır ($p<0.001$).

Finansal ve Bilgiye Erişim Olanakları: "İhtiyaçları karşılamaya yeterli para" (göç için $p=0.008$; yoksulluk için $p<0.001$), "gerekli bilgiye ulaşabilme" (göç için $p=0.002$; yoksulluk için $p<0.001$) ve "boş zamanları değerlendirme fırsatı" (göç için $p=0.01$; yoksulluk için $p=0.03$) konularında hem göç hem de yoksulluk grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Çevresel Koşullardan Hoşnutluk: "Yaşanılan evin koşullarından hoşnutluk" (göç için $p=0.009$; yoksulluk için $p=0.001$), "sağlık hizmetlerine ulaşımdan hoşnutluk" (göç için $p=0.02$; yoksulluk için $p=0.007$) ve "ulaşım olanaklarından hoşnutluk" (göç için $p=0.004$; yoksulluk için $p=0.001$) konularında da her iki ana değişkene göre istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır. Göç etmemiş ve yoksul olmayan grupların bu çevresel koşullardan daha fazla memnun olduğu gözlenmiştir.

Sadece "günlük yaşamda güvende hissetme" ($p>0.05$) konusunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

3.4. Çocukluk Çağı Travmaları Bulguları

Çalışmaya katılan tüm örneklemin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ) alt ölçek puan ortalamaları incelendiğinde, en yüksek puanın Duygusal İhmal (Dİ) alt ölçeğinde (Ort. = 30.43, SS = 11.70) olduğu görülmüştür. Göç ve yoksulluk durumunun travma yaşantıları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılan karşılaştırmalı analizlerin sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Analiz sonuçlarına göre; göç etmiş grubun, göç etmemiş gruba kıyasla Dİ puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek ($p = .03$), Minimizasyon/İnkâr puanları ise anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur ($p = .006$). Yoksulluk sınırı altındaki katılımcıların ise, yoksul olmayan gruba göre hem Dİ ($p < .001$) hem de Fiziksel Kötüye Kullanım (FKK) puanlarının ($p = .03$) anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Minimizasyon/İnkâr puanları ise yoksul olmayan grupta anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p = .009$). Diğer travma alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > .05$).

Tablo 3. CTQ Alt Ölçek Puanlarının Göç ve Yoksulluk Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek / Alt Boyut	Göç Eden (n=170)	Göç Etmeyen (n=315)	<i>p</i> değeri	Yoksul (n=331)	Yoksul Olmayan (n=154)	<i>p</i> değeri
Duygusal Kötüye Kullanım	17.73 ± 6.91	17.39 ± 4.51	.54	17.94 ± 6.50	16.90 ± 5.34	.08
Fiziksel Kötüye Kullanım	8.29 ± 3.71	8.28 ± 2.25	.97	8.50 ± 3.48	7.84 ± 2.73	.03
Cinsel Kötüye Kullanım	8.11 ± 3.28	8.02 ± 3.27	.76	8.12 ± 3.55	7.90 ± 2.57	.48
Duygusal İhmal	31.95 ± 11.61	29.61 ± 11.68	.03	31.70 ± 12.21	27.70 ± 10.01	<.001
Fiziksel İhmal	9.62 ± 2.91	9.31 ± 3.52	.33	9.48 ± 3.42	9.28 ± 3.10	.53
Minimizasyon/İnkâr	1.07 ± 1.03	1.34 ± 1.00	.006	1.16 ± 1.02	1.42 ± 0.99	.009

3.5. Korelasyon Analizi Bulguları

Değişkenler arası ilişkileri daha detaylı incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te özetlenmiştir.

Bulgular, artan kardeş sayısı ve hane halkı büyüklüğü gibi faktörlerin çeşitli travma türleriyle pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna karşılık, ebeveyn eğitim düzeyi ve aile geliri gibi sosyoekonomik kaynaklardaki artışın, istismar ve ihmal puanlarında düşüşle ilişkili olduğu saptanmıştır (negatif korelasyon). Cinsel Kötüye Kullanım alt ölçeği ise, incelenen bu sosyodemografik değişkenlerin hiçbiriyle anlamlı bir korelasyon göstermediği için tabloya dahil edilmemiştir. Yaş ile travma puanları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4. Değişkenler arası korelasyon

İncelenen Değişken	İlişkili Olduğu Travma Türü	Korelasyon (r)	Anlamlılık (p)	İlişkinin Yönü
Kardeş Sayısı	Duygusal Kötüye Kullanım	.09	<i>p</i> < .05	Pozitif (+)
	Fiziksel Kötüye Kullanım	.14	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
	Duygusal İhmal	.13	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
	Fiziksel İhmal	.14	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
Hane Halkı Sayısı	Duygusal Kötüye Kullanım	.09	<i>p</i> < .05	Pozitif (+)
	Fiziksel Kötüye Kullanım	.12	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
	Duygusal İhmal	.16	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
	Fiziksel İhmal	.12	<i>p</i> < .01	Pozitif (+)
Baba Eğitimi	Duygusal Kötüye Kullanım	-.12	<i>p</i> < .01	Negatif (-)

	Fiziksel Kötüye Kullanım	-.19	$p < .01$	Negatif (-)
	Duygusal İhmal	-.23	$p < .01$	Negatif (-)
	Fiziksel İhmal	-.13	$p < .01$	Negatif (-)
Anne Eğitimi	Fiziksel Kötüye Kullanım	-.13	$p < .01$	Negatif (-)
	Duygusal İhmal	-.23	$p < .01$	Negatif (-)
	Fiziksel İhmal	-.09	$p < .05$	Negatif (-)
Aile Geliri	Duygusal Kötüye Kullanım	-.10	$p < .05$	Negatif (-)
	Fiziksel Kötüye Kullanım	-.11	$p < .01$	Negatif (-)
	Duygusal İhmal	-.14	$p < .01$	Negatif (-)

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, İstanbul'da, iç göç ve yoksulluk gibi sosyoekonomik faktörlerin ergenlerin travma yaşantıları ve yaşam kalitesi üzerindeki çok boyutlu etkilerini incelemiştir. Çalışmanın temel bulguları, sosyoekonomik dezavantajların sadece maddi bir yoksunluk hali olmayıp, ergenlerin psikososyal iyilik halini derinden etkileyen ve travma riskini artıran yapısal bir süreç olduğunu ortaya koymuştur. Bu bölümde, elde edilen bu ana bulgular, literatürle diyalog içinde eleştirel bir şekilde tartışılacak, çalışmanın sınırlılıkları ve gelecek araştırmalar için sunduğu olanaklar değerlendirilecektir.

Araştırmanın en temel bulgularından biri, göç etmiş ailelerden gelen ergenlerin, belirgin ve kesişen dezavantajlara (daha kalabalık haneler, düşük ebeveyn eğitimi, yetersiz gelir) sahip bir sosyoekonomik profil sergilemesidir. Bu profil, Sarı'nın (2011) Türkiye'deki iç göçmenlerin kent çeperlerinde yoğunlaşarak kendi sosyal ve ekonomik yaşam alanlarını oluşturma eğilimlerini betimleyen makro-sosyolojik analizleriyle tam bir uyum içindedir. Bu bulgu, Türkiye'de iç göçün demografik yapısı üzerine yapılan tarihsel çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte bu çalışma, kademeli göç (stepwise migration) örüntüsünü ortaya koymasına, göçün niteliğine dair önemli bir nüans sunmaktadır. Bulgular, göçün basit bir 'kırdan kente' akışından ziyade, daha küçük kentsel merkezlerden metropollere doğru bir hareketlilik olduğunu göstermiştir. Bu durum, İçduygu ve Diker'in (2017) de belirttiği gibi, 21. yüzyıl Türkiye'sinde iç göçün temel motivasyonunun sadece topraktan kopuş değil, aynı zamanda kentsel hizmetlere, daha iyi eğitim ve iş olanaklarına erişim gibi "fırsat arayışı" olduğunu desteklemektedir.

Bu sosyoekonomik ve demografik farklılıklar, beklendiği gibi mekânsal bir ayrışmayı da beraberinde getirmektedir. Bulguların, göçmen ve yoksul nüfusun çeper ilçelerde (Bağcılar) yoğunlaştığını göstermesi, günümüz halk sağlığı literatüründe 'Sağlığın Sosyal Belirleyicileri' (SDH) kuramının temel argümanlarını doğrulamaktadır (CSDH, 2008). Bu kuram, bireyin sağlık ve iyilik halininin, büyük ölçüde yaşadığı fiziksel ve sosyal çevrenin koşullarıyla belirlendiğini savunur. Nitekim bulgular, Daha Eşit Bir İstanbul raporunun (2022) sonuçlarıyla birebir örtüşmektedir. Bu rapor da İstanbul'un çeper ilçelerinde yaşayan dezavantajlı grupların kentsel hizmetlere erişimde yaşadığı zorlukların, genel yaşam kalitelerini düşüren önemli bir stres faktörü olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Tümtaş ve Ergun'un (2014) Van örneğinde saptadığı ve hane gelirinin açlık sınırında seyrettiği ekonomik çaresizliğin, İstanbul gibi bir metropolde mekânsal yoksunluk ve hizmetlere erişim zorluğu olarak tezahür edebileceğini göstermektedir. Çalışmada dezavantajlı grupların, özellikle WHOQOL-BREF'in Çevre Alanı'nda bildirdiği memnuniyetsizlikler (yetersiz barınma, ulaşım ve sağlık hizmetleri, bilgiye erişim zorluğu), 'çevresel adalet' (environmental justice) kavramının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bulgular, bu gençlerin sadece yoksul değil, aynı zamanda kentin sunduğu olanaklardan sistematik olarak dışlanan bir "kentsel yoksunluk" yaşadıklarını göstermektedir.

Tartışmanın en kritik sorusu ise bu dışsal yoksunlukların aile içine nasıl sızarak travmaya dönüştüğüdür. Önceki çalışmalar bu riskleri genel düzeyde tanımlarken (Demir & Yersel, 2024;

Özpolat & Aktuna, 2023), bu araştırma, spesifik travma türlerini ölçerek bu sürecin *nasıl* işlediğine dair ampirik kanıtlar sunmaktadır. Bulguların, bu sürecin Aile Stres Modeli (Conger vd., 1994) ile açıklanabileceğini göstermesi bu noktada kilit önemdedir. Örneğin, göçün spesifik olarak Duygusal İhmal (Dİ) riskini artırması, Demir ve Yersel'in (2024) bahsettiği göçün 'sarılması zor yaraları'nın hangi mekanizmayla oluşabileceğine dair bir hipotez sunmaktadır: göçün getirdiği sosyal destek kaybı ve akültürasyon stresinin (acculturation stress) ebeveynlerin duygusal kaynaklarını tükettiği hipotezi güçlenmektedir. Bu, özellikle Conte ve ark. (2024) tarafından yapılan ve farklı ülkelerdeki göçmen ailelerde ebeveynlik tükenmişliğinin ihmal davranışı için en güçlü yordayıcı olduğunu gösteren meta-analiz bulgularıyla tutarlıdır. Benzer şekilde, yoksulluğun hem Dİ hem de Fiziksel Kötüye Kullanım (FKK) riskini artırması, Özpolat ve Aktuna'nın (2023) altını çizdiği yapısal çocuk yoksulluğunun aile içine nasıl yansıdığını göstermektedir: ekonomik baskının iki yönlü etkisi ortaya çıkmaktadır. Yılmaz-Demirel ve Yılmaz'ın (2025) Türkiye'deki mevsimlik tarım işçisi aileler üzerinde yaptığı araştırma, ekonomik baskının ebeveyn depresyonu aracılığıyla çocuk ihmalini artırdığını göstererek modelin geçerliliğini çalışma bağlamında da teyit etmiştir. FKK ile olan ilişki ise, UNICEF'in (2022) küresel raporunda belirttiği gibi, ekonomik krizlerin yarattığı çaresizliğin ve tepkiselliğin aile içi şiddeti tetiklediği gerçeğiyle paralellik göstermektedir. Dolayısıyla bulgular, istismar ve ihmalin sadece bireysel bir patoloji değil, büyük ölçüde sosyoekonomik koşulların yarattığı bir halk sağlığı sorunu olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu çalışmanın bulguları yorumlanırken bazı metodolojik sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmanın kesitsel deseni, değişkenler arasında nedensellik ilişkisi kurmayı engellemekte; tersine nedensellik olasılığını dışlayamazken, öz bildirim verileri hatırlama yanlılığı (recall bias) içerebilir. Bu standart sınırlılıklara ek olarak, verilerin 2009 yılında toplanmış olması önemli bir kohort etkisine (cohort effect) işaret etmektedir. Bu durum, çalışmanın bir zayıflığı değil, günümüzdeki durumun anlaşılması için değerli bir tarihsel temel ve karşılaştırma noktası sunan tarihsel biricikliğidir. Gelecek araştırmalar, bu çalışmanın kesitsel bulgularını boylamsal çalışmalarla test ederek nedensellik ilişkilerini daha net ortaya koymalıdır. Ayrıca, sadece risk faktörlerine değil, zorlu koşullara rağmen psikolojik iyi oluşunu koruyabilen ergenlerdeki koruyucu faktörlerin (örn: psikolojik dayanıklılık, sosyal destek algısı) rolünü inceleyen nitel ve nicel çalışmalara da şiddetle ihtiyaç vardır.

Bu sınırlılıklara rağmen araştırma, Türkiye bağlamında sosyoekonomik dezavantajların, ergenlerin ruh sağlığı ve travma riskleri üzerindeki yapısal ve derin rolünü güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın en büyük önemi ve etkisi, istismar ve ihmal gibi bireysel görünen sorunların kökenindeki sosyal adaletsizliklere ve yapısal eşitsizliklere dikkat çekmesidir. Bulgular, klinik ve sosyal politikalarda somut adımlar atılması gerektiğini göstermektedir: 1) Riskli bölgelerdeki okullarda ve sağlık merkezlerinde evrensel Travma-Bilgili Bakım (Trauma-Informed Care) yaklaşımının benimsenmesi; 2) Risk altındaki ailelere yönelik, Aile Stres Modeli temelinde geliştirilmiş proaktif ebeveynlik destek programlarının sunulması; ve 3) Dezavantajlı bölgelerdeki 'hizmet çöllerini' ortadan kaldırmaya yönelik, Sağlığın Sosyal ve Çevresel Belirleyicilerine yatırım yapılması.

Sonuç olarak bu çalışma, bugün Türkiye'nin ruh sağlığı ve sosyal adalet politikaları için aciliyetini koruyan sorunlara ışık tutmakta ve kanıta dayalı müdahalelerin gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktadır.

Teşekkür

Bu makale, yazarın Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde, Prof. Dr. M. Cem İlnem danışmanlığında tamamladığı tıpta uzmanlık tezinden üretilmiştir. Yazar, tüm süreç boyunca değerli katkılarını ve rehberliğini esirgemeyen danışman hocasına en içten teşekkürlerini sunar.

Kaynaklar

Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., ... & Zivohlavek, E. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, *151*, 1132-1136.

Conger, R. D., Ge, X., Elder, G. H., Lorenz, F. O., & Simons, R. L. (1994). Economic stress, coercive family process, and developmental problems of adolescents. *Child Development*, *65*(2), 541-561. <https://doi.org/10.2307/1131401>

- Conte Gil, P. H., Peixoto, C. da S., Piccinini, C. A., & Pizzinato, A. (2024). Parental stress associated with international migration processes: A systematic review. *Universitas Psychologica*, 22, 1-14. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.upsy22.psai>
- CSDH. (2008). *Closing the gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health*. World Health Organization.
- Demir, E., & Yersel, B. Ö. (2024). Göçün çocuklar üzerindeki etkisi: Bir derleme makalesi. *International Journal of Human Mobility*, 4(1), 112-121.
- Ersoy, M., & Şengül, H. T. (Eds.). (2001). *Kente göç ve yoksulluk: Diyarbakır örneği*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı.
- Eser, E., Fidaner, H., Fidaner, C., Eser, S. Y., Elbi, H., & Göker, E. (1999). Whoqol-100 ve Whoqol-Bref'in psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3p) Dergisi*, 7(Suppl 2), 23-40.
- Işık, O., & Pınarcıoğlu, M. M. (2021). *Nöbetleşe yoksulluk: Gecekondulaşma ve kent yoksulları: Sultanbeyli örneği* (13. bs.). İletişim Yayınları. (Orijinal eserin yayımlanma tarihi 2001)
- İçduygu, A., & Diker, E. (2017). Labor market integration of Syrians refugees in Turkey: From refugees to settlers. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 6-55. <https://doi.org/10.21749/goc.331232>
- Muritala, I., & Ajibola, S. (2024). *Göçmen ruh sağlığı için kapsamlı bir kılavuz*. PSYCHO-IM.
- Özpolat, A. O., & Aktuna, E. (2023). Türkiye'de çocuk yoksulluğuna ilişkin bir değerlendirme. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 204-223. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1213348>
- Öztürk, E., & Şar, V. (2008). Somatization as a predictor of suicidal ideation in dissociative disorders. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62, 662-668.
- Sarı, A. (2011). Türkiye'de iç göç: Fiziksel, sosyal ve ekonomik sonuçları. *Istanbul Journal of Sociological Studies* (37), 1-18.
- Sethi, D., Bellis, M. A., Hughes, K., Gilbert, R., & Mitis, F. (2013). *European report on preventing child maltreatment*. World Health Organization, Regional Office for Europe. <https://iris.who.int/handle/10665/326375>
- Şar, V., Akyüz, G., Kundakçı, T., Kızıltan, E., & Yargıç, L. İ. (2004). Childhood trauma, dissociation, and psychiatric comorbidity in patients with conversion disorder. *American Journal of Psychiatry*, 161, 2271-2276.
- Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2014). Göç ve yoksulluk kıskacında yıkılan bir kent: Van. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 1-25.
- UNICEF. (2023, Mayıs). *UNICEF Annual Report 2022*. United Nations Children's Fund (UNICEF).
- WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler, & İstanbul Planlama Ajansı. (2022). *Daha eşit bir İstanbul: Kentsel hizmetlere adil erişim*.
- Yılmaz-Demirel, Ö., & Yılmaz, M. (2025). The effect of seasonal agricultural worker mothers' maternal gatekeeping status on their emotional abuse potential towards their 3-6 years old children. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 7(1), 66-73. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.2025.1.08>